

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie**

Rzeszów, dnia sierpnia 2011 r.

**Pani
Małgorzata Foryś
Dyrektor
Domu Dziecka nr 1
w Jarosławiu**

LRZ-4101-06-03/2011

P/11/092

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli* (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie przeprowadziła kontrolę funkcjonowania Domu Dziecka nr 1 w Jarosławiu oraz jego współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie w latach 2008-2011 (I półrocze).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole kontroli, podpisanym w dniu 21 lipca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Pani Dyrektor niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie z uchybieniami ocenia działalność Jednostki w zakresie objętym kontrolą.

W kontroli ustalono, że w postanowieniach regulaminu organizacyjnego Jednostki określono zasady organizacji pracy dotyczące powrotu dzieci do życia w rodzinie naturalnej, pracy z rodziną naturalną oraz współdziałania z ośrodkami adopcyjno – opiekuńczymi i sądami rodzinnymi. We wszystkich 27 przypadkach, objętych kontrolą, do Jednostki przyjęto dzieci na podstawie postanowień właściwych sądów oraz – poza 1 przypadkiem – ze stosownymi skierowaniami. W przypadku braku wymaganych dokumentów, dyrektor

Jednostki zwracała się niezwłocznie do podmiotów kierujących dziećmi o dostanie brakującej dokumentacji.

Współpraca wychowawców z rodzicami dzieci, określona w opracowanym *Programie współpracy z rodziną*, ustalała, m. in.: sposób postępowania z rodziną dziecka, osoby odpowiedzialne za stały kontakt rodziców z dzieckiem, terminy spotkań rodziców z psychologiem w celu zdiagnozowania rodziny, opracowanie indywidualnego dla każdej rodziny programu działań zmierzających do uregulowania sytuacji rodzinnej. Każdy wychowawca prowadził tzw. *Zeszyty kontaktów z rodzinami wychowanków*, w których dokonywano wpisów, dotyczących m.in. liczby i rodzaju kontaktów z rodziną wychowanków. Poza nielicznymi przypadkami współpraca ta była systematyczna, a stwierdzone przypadki rzadszych kontaktów wychowawców z rodzicami wynikały głównie z braku chęci rodziców do spotkań z wychowawcami oraz własnymi dziećmi. W Jednostce przebywały także dzieci z niepełnosprawnością fizyczną i umysłową, którym zapewniono stosowne zajęcia specjalistyczne, wychowawcze, korekcyjne, terapeutyczne oraz odpowiednią rehabilitację.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że dla każdego dziecka opracowano indywidualne plany pracy, określone przepisami § 12 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. Nr 201, poz. 1455), zwanego dalej *rozporządzeniem*.

W kontroli ustalono, że plany te opracowane były – w porozumieniu z psychologiem i pracownikiem socjalnym, także przy współudziale dziecka bądź jego rodzica – przez wychowawcę, kierującego procesem wychowawczym dziecka. Dwadzieścia takich planów opracowano w terminie do 31 dni od daty przyjęcia dziecka do Jednostki, cztery plany – w terminie do 62 dni, a trzy – w terminie od 87 do 109 dni od tej daty, podczas gdy § 12 ust. 2 *rozporządzenia* określa ten termin jako „niezwłocznie”. Spośród badanych 27 planów, 16 z nich opracowano na podstawie informacji zawartych w dokumentach, o których mowa w § 19 ust. 1 pkt 3-5 *rozporządzenia*, natomiast 9 planów sporządzono bez wymaganych rodzinnych wywiadów środowiskowych, a 2 plany – w oparciu o nieaktualne wywiady.

W terminie określonym w § 12 ust. 6 *rozporządzenia* (nie rzadziej niż co pół roku) – na podstawie analizy procesu zmian rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w czasie pobytu w placówce, a także oceny efektów pracy socjalnej prowadzonej z jego rodzicami – zmodyfikowano takie plany dla 19 wychowanków. Terminu tego nie przestrzegano przy modyfikacji 9 planów, przekraczając go od 20 do 164 dni, a w 1 przypadku – o 311 dni. W planach tych nie określano sposobów pomiaru (wskaźników) oceniania zadań oraz nie stosowano – wymaganego przepisem § 12 ust. 5 *rozporządzenia* – nazewnictwa dla

rozdzielenia działań krótko- i długoterminowych. W treści modyfikowanych planów pracy wskazywano zamierzenia, których nie udało się zrealizować oraz uwzględniano nowe, konieczne w realizowanym procesie wychowawczym dla tych, którzy sprawiali istotne problemy wychowawcze.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, powyższe indywidualne plany pracy z dzieckiem, poza wskazanymi uchybieniami, spełniały wymogi formalne, wynikające z przepisów cyt. *rozporządzenia*.

W kontroli ustalono, że pracownicy Jednostki – stosownie do § 33 *rozporządzenia* – monitorowali losy byłych wychowanków. Wychowankowie ci odwiedzali Jednostkę, korzystali z pomocy i porad psychologa oraz wychowawców. Jedną z byłych wychowanek zatrudniono jako sprzątaczkę, innej umożliwiono odbycie rocznego stażu pracy na stanowisku pomocy wychowawcy, a dwóm – stażu na stanowisku pomocy kuchennej.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że w Jednostce zatrudniono – wymaganą przepisem § 31 *rozporządzenia* – liczbę wychowawców w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa i indywidualnej opieki.

W kontroli ustalono, że nie zapewniono jednak spełnienia wymogu, zawartego w § 25 ust. 2 *rozporządzenia*, stanowiącego, że w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych, odbywających się na terenie placówki, pod opieką jednego wychowawcy może przebywać do 10 dzieci. W okresie objętym kontrolą przez 14 miesięcy – z tego: w 2008 r. przez 10 miesięcy i w 2009 r. przez 4 miesiące – pod opieką jednego wychowawcy przebywało więcej niż 10 wychowanków (od 11 do 13 dzieci). W okresie tym, wspólnie z wychowawcami, dziećmi opiekowali się także – jeden lub dwaj – stażyści.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia pracę stałego zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka (Zespołu).

We wszystkich przypadkach objętych kontrolą, Zespół analizował stosowane metody pracy z dziećmi i ich rodzinami oraz dokonywał oceny zasadności dalszego pobytu wychowanków w Jednostce. W koniecznych przypadkach wnioskował do sądów o zmianę środka wychowawczego poprzez umieszczenia dziecka w innej placówce opiekuńczo – wychowawczej, młodzieżowym ośrodku socjoterapeutycznym bądź wychowawczym. Posiedzenia tego Zespołu odbywały się z częstotliwością określoną w § 10 ust. 3 cyt. *rozporządzenia*. W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki adopcji; sześcioro dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych, zaś ośmioro – powróciło do rodziny naturalnej.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że w latach 2008 – 2009 liczba wychowanków, przebywających jednocześnie w Jednostce, przekraczała limit 30 dzieci, określony w § 30 rozporządzenia.

W kontroli ustalono, że na terenie Jednostki w poszczególnych miesiącach 2008 r. przebywało od 29 do 37 wychowanków, w 2009 r. liczba dzieci wynosiła od 29 do 34. Spowodowane to było przede wszystkim koniecznością natychmiastowego przyjęcia małych dzieci z tzw. interwencji, głównie rodzeństw. Od 2010 r. na terenie Jednostki przebywało jednocześnie do 30 dzieci.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że w każdym badanym przypadku zostały przeprowadzone – przez pracownika socjalnego Jednostki – i dołączone do dokumentacji dziecka wywiady środowiskowe, określone przepisami rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2005 r. *w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego* (Dz. U. Nr 77, poz. 672 ze zm.), a od 23 lutego 2011 r. – rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. *w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego* (Dz. U. Nr 27, poz. 138).

W kontroli ustalono, że w terminie określonym w § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia, wydanego w 2005 r. (*do 14 dni /.../ od dnia otrzymania orzeczenia sądu o umieszczeniu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej*) sporządzono 8 wywiadów. W terminie od 58 do 65 dni po otrzymaniu orzeczeń sporządzono 7 wywiadów, w terminie 116 dni – 6, w terminie od 168 do 235 dni – 4, a 2 wywiady zostały sporządzone przez PCPR przed wydaniem postanowień o umieszczeniu dzieci w Jednostce.

Opóźnienia w sporządzaniu wywiadów środowiskowych wynikały przede wszystkim z nieobecności rodziców dzieci w miejscu zamieszkania (w tym także pobyt za granicą), alkoholizmu rodziców oraz z braku chęci do współpracy z Jednostką. Podobne przyczyny miały wpływ na niedotrzymanie terminu aktualizacji tych wywiadów, określonego w art. 107 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), który stanowi, że wywiady środowiskowe winny być przeprowadzane nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

W kontroli ustalono, że w Jednostce ponad 1-roczne opóźnienia w aktualizacjach wywiadów środowiskowych wystąpiły w 6-ciu, a ponad półroczne – w 7 przypadkach.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła przypadki skreślenia z listy wychowanków dzieci, kierowanych do Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych /MOW/, przed uzyskaniem przez Jednostkę stosownych orzeczeń sądu w tym zakresie, o których mowa w § 22 ust. 1 pkt 2 *rozporządzenia*.

W kontroli ustalono, że wśród 5 skreśleń z listy wychowanków Jednostki, jakie miały miejsce w okresie objętym kontrolą, 2 dotyczyły dzieci, wobec których Sąd orzekł o zmianie środka wychowawczego i nakazał tymczasowe umieszczenie ich w MOW. Sąd nie wydał postanowienia o zakończeniu pobytu tych wychowanków w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jednak dyrektor Jednostki – z dniem 31 października 2008 r. – skreśliła ich z listy. Skreślenia z listy 3 dzieci miały miejsce po wydaniu przez Sąd postanowień o uchyleniu orzeczeń o umieszczeniu ich w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że przekazywane przez Powiat środki na działalność Jednostki były wystarczające i zapewniły prawidłowe jej funkcjonowanie.

W kontroli ustalono, że skierowane w 2008 r. do Starosty wnioski o zwiększenie planu wydatków (na wynagrodzenia pracowników) zostały uwzględnione w 85%, a w 2009 r. – wnioski o zwiększenie w związku m.in. ze wzrostem opłat za media oraz cen artykułów żywnościowych – w 52%. W latach 2008-2010, w efekcie dofinansowywania działalności Jednostki przez sponsorów, pozyskano kwotę 271,3 tys. zł. Przedkładane Staroście kalkulacje kosztów utrzymania dziecka w Jednostce zostały sporządzone stosownie do art. 6 pkt 15 ww. ustawy *o pomocy społecznej*. Koszty te zostały określone na poziomie: 2.050,06 zł w 2008 r.; 2.234,59 zł w 2009 r. oraz 2.930,28 zł w 2010 r.

W kontroli ustalono, że w Jednostce występowały zjawiska patologiczne, polegające na wandalizmie, agresji i przemocy wychowanków wobec innych dzieci. W kilku przypadkach, na wniosek dyrektora Jednostki, naganne zachowania dzieci były przedmiotem toczących się sądowych postępowań w sprawach nieletnich, zwracano się także do sądów o przeprowadzenie rozmów dyscyplinujących. Wobec ośmiorga wychowanków właściwe sądy wydały postanowienia o umieszczeniu ich w MOW i MOS. Występujące w trakcie procesu wychowawczego patologiczne zachowania były dokumentowane w formie opinii i notatek służbowych oraz pism, kierowanych do właściwych sądów lub poradni. W opiniach i wnioskach do sądów o zmianę środka wychowawczego wskazywano na demoralizujący wpływ takich zachowań na pozostałych wychowanków Jednostki.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania mające na celu zapobieganie takim zjawiskom.

W kontroli ustalono, że w Jednostce podejmowano szereg działań wychowawczych, w tym terapii psychologicznych oraz doraźnych spotkań członków Zespołu, w trakcie których omawiano zaistniałe sytuacje patologiczne. Podejmowane decyzje w tym zakresie były uwzględniane w indywidualnych planach pracy z wychowankami, przy dokonywaniu ocen tych planów i ich modyfikowaniu.

W kontroli stwierdzono przypadki braku udokumentowania powiadomień instytucji, wymienionych w § 23 ust. 1 pkt 2 *rozporządzenia*, o ucieczkach wychowanków, jak też powiadamianie ich po upływie terminu 24 godzin, określonego w tym przepisie. Dotyczyło to szczególnie uciezek tych samych wychowanków, powtarzających się notorycznie. Na przykład o ucieczce J. S z dnia 27.10.2009 r. Sąd i Policja powiadomione zostały w dniu 29.10.2009 r., o ucieczce z dnia 13.03.2010 r. – w dniu 17.03.2010 r., a o ucieczce w dniu 25.06.2010 r. brak było – w dokumentacji – dowodów powiadomienia ww. organów.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy o NIK, wnosi o:

1. zapewnienie przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych w terminie określonym w § 2 ust. 1 *rozporządzenia* Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w *sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego* (Dz. U. Nr 27, poz. 138);
2. zapewnienie sporządzania aktualizacji wywiadów środowiskowych w terminie określonym w art. 107 ust. 4 ww. ustawy o *pomocy społecznej*;
3. zapewnienie niezwłocznego opracowywania indywidualnych planów pracy z dzieckiem, stosownie do § 12 ust. 2 *rozporządzenia* Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w *sprawie placówek opiekuńczo – wychowawczych* (Dz. U. Nr 201, poz. 1455), ich modyfikacji zgodnie z § 12 ust. 6 tego *rozporządzenia* oraz określania sposobu pomiaru (wskaźników) oceniania wykonania zadań, wymaganego treścią § 12 ust. 5 tego *rozporządzenia*;
4. zapewnienie dokonywania skreśleń dzieci z listy wychowanków Jednostki, kierowanych do Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii, po uzyskaniu stosownych orzeczeń sądów w tym zakresie, stosownie do § 22 ust. 1 pkt 2 ww. *rozporządzenia*;
5. terminowe powiadamianie – o samowolnym opuszczeniu jednostki przez wychowanków – instytucji, wymienionych w § 23 ust. 1 ww. *rozporządzenia* oraz stosowne dokumentowanie tych czynności.

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Pani Dyrektor prawo zgłoszenia na

piśmie do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Rzeszowie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

Stosownie do art. 62 ustawy o NIK, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie, oczekuje od Pani Dyrektor przedstawienia, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia, informacji o sposobie wykorzystania uwag oraz wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych na rzecz realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.